

راه رسیدن به علم و نور حقیقی

کلیدواژه: علم، نور، سیروسلوک.

پرسش: چگونه می‌توان به آن علمی که نور است، رسید: «**الْعِلْمُ نُورٌ يَغْذِيهِ اللَّهُ فِي قَلْبِ مَنْ يَشَاءُ**؛ علم، نوری است که خدا آن را در دل هرکس می‌خواهد، می‌اندازد».

پاسخ:

فهرست مندرجات

- ۱ - مقدمه
- ۲ - مراد از علم در حدیث فوق
 - ۲.۱ - دیدگاه امام خمینی
 - ۳ - دستیابی به علم و نور بادشده
 - ۲.۱ - بقطه
 - ۲.۱.۱ - کلام خداوند
 - ۲.۱.۲ - حدیثی از رسول اکرم
 - ۲.۲ - توبه با بازگشت
 - ۲.۲ - تقوا و اخلاص
 - ۴ - معرفی منابع
 - ۵ - پانویس
 - ۶ - منبع

مقدمه

نخست لازم است، نیم‌نگاهی به آن علمی که **نور** است بیفکنیم و سپس از زبان و گفتار کسانی که در این وادی قلم و قدم زده‌اند، پاسخ شایسته دهیم. چنان‌که استحضار دارید، علم، معانی و **تفاسیر** گوناگون دارد و یکی از تفاسیر علم، نور است که **مفسران** به آن پرداخته‌اند.

مراد از علم در حدیث فوق

به طور کلی می‌توان گفت: یکی از تقسیمات علوم، تقسیم علم، به دو قسم علوم لدنی و اکتسابی است. برخی بزرگان معتقدند که مراد از **علم**، در این حدیث شریف، غیر از عالم ربّانی است که علم او لدنی و حاصل موهبت الهی است (مثل علوم **انبیا**). **امام خمینی** (قدس سره) جناب **صدرالمتألهین** را صاحب این عقیده می‌داند.

← دیدگاه امام خمینی

امام راحل (قدس سره) می‌فرماید: «در حدیث معروف وارد است، «**الْعِلْمُ نُورٌ يَغْذِيهِ اللَّهُ فِي قَلْبِ مَنْ يَشَاءُ**» و از برای نور مراتبی است، به حسب مراتب ایمان و علم اهل آنها و باید دانست که این نور حقیقی که در قلوب اهل ایمان و علم است، چون از انوار عالم آخرت است، در آن عالم به مقتضای فعالیت نفس ظهور به نورانیت حسیه نماید و همین نور است که صراط را روشن نماید و یک دسته نورشان مثل نور شمس و دیگری مثل نور قمر، تا برسد به آنکه فقط نورش، جلو پایش را روشن نماید». همان، ص ۴۱۹.

دستیابی به علم و نور بادشده

برای رسیدن به این علم و نور، عالمان اخلاق و عرفان، راهکارهایی را ارائه می‌دهند و یکی از آن کسانی که به واقع صاحب این نور بود، خود حضرت امام (قدس سره) است. ایشان در آثار متعددشان انسان‌ها را به سوی همین **نور حقیقی** رهنمون شده‌اند.

با استفاده از آثار و اعمال ایشان و دیگر **عرفا** می‌توانیم بگویم قدم اول، یقظه و بیداری است که متوقف بر **شناخت نفس** است. «شناخت صورت اصلی، خود، بهترین انگیزه و محرک است که انسان به منظور تزکیه خود از حجاب‌هایی که روی چهره اصلی وی را گرفته و او را به اسفل السافلین کشیده و محجوب از وجه الله و شهود جمال او کرده است، به مجاهده پرداخته و سختی‌های این مجاهدت و **هجرت** را تحمل کند».

[۱۴] شجاعی، مجد، مقالات، مبانی نظر تزکیه، ص ۱۶، انتشارات سروش، چاپ اصل.

«بدان که کلید **سعادت** دو **جهان**، شناختن نفس خود است؛ زیرا که شناختن آدمی خویش را، کمک بر شناختن آفریدگار می‌نماید.

← کلام خداوند

چنانکه حق تعالی می‌فرماید: «**سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ**»؛ یعنی به زودی آثار قدرت کامله خود را به ایشان بنماییم، تا به آنان روشن گردد که اوست **پروردگار** حق ثابت.

← حدیثی از رسول اکرم

و از حضرت رسول (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) منقول است که «**من عرف نفسه فقد عرف ربه**»؛ یعنی هر کس خود را بشناسد، به تحقیق **پروردگار** خود را شناخته است».

[۱۵] نراقی، ملا احمد، معراج السعاده، ص ۱۷، چاپ هما.

بعد از شناختن حقیقت نفس، انسان انگیزه لازم را جهت ساختن نفس خویش و دریافت علم و نور الهی پیدا می‌کند: «مبارزه با نفس در دید **اسلام** از آن نظر در خور اهمیت است که پایه **نظم** و مدار حسن جریان زندگانی انسان است و اگر **زندگی** تنها بر محور ارزش‌های مادی دور بزند و از معنویت روحانیت و ملکات فاضله بهره‌ای نداشته باشد، بشر را بیش از پیش با تیره‌روزی، بی‌بندوباری، **فانون‌شکنی**، سلب آسایش، عدم **اعتماد** و اطمینان به یکدیگر و ... دست به گریبان ساخته و سوی پرتگاه سقوط و نابودی می‌کشاند».

[۱۶] امام خمینی، مبارزه با نفس یا جهاد اکبر، ص ۸، انتشارات امیرکبیر، چ ۱.

← توبه یا بازگشت

بعد از **یقظه**، اولین قدم در سلوک الی الله، **توبه** یا بازگشت است. با الهام گرفتن از آثار علمای اخلاق، **عرفان** و عالمان ربانی، می‌توان، منازل سیروسلوک را طی کرد، تا به جایی رسید که آن علمی که نور است به او افاضه شود. البته در این مسیر باید از استاد و **عالم ربانی** کامل، برای مصون ماندن از انحرافات بهره گرفت.

← تقوا و اخلاص

علاوه بر رعایت **تقوای الهی** انسان برای رسیدن به علم و نور حقیقی از راه اخلاص در کارها، می‌تواند نور حقیقی را دریافت کند. «عبودیت بدون **اخلاص** در حقیقت **عبودیت** نیست و تحقق عبودیت و حصول آن فقط با اخلاص است و بس. اگر اخلاص را حذف بکنیم، عبودیت حق را حذف کرده‌ایم ...

قرآن کریم در آیه ۱۱ سوره زمر می‌فرماید: «**قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ**»؛

[۱۷] امام خمینی، مبارزه با نفس یا جهاد اکبر، ص ۲۸۰، انتشارات امیرکبیر، چ ۱.

«ای پیامبر! بگو من مأمورم فقط خدای متعال را پرستش کنم و سیر عبودی خود را برای او خالص بگردانم». بالاخره اگر انسان به مقتضای ایمانش رفتار کند، طبق **آیه** شریفه قرآن که می‌فرماید:

ا كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.
«**أَوْ مَنْ كَانَ مِثْلًا فَأَخْبِتْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ**»

[۱۸] **انعام/سوره ۶، آیه ۱۲۲.**

«**كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ**»؛

[۱۹] ترجمه الهی قمش‌های، ذیل آیه ۲۲.

آیا کسی که مرده (در **جهل** و **ضلالت** بود ما او را زنده کردیم و به او روشنی علم و **دیانت** دادیم که با آن روشنی میان مردم، سرافراز رود؛ مَثَل او مانند کسی است که در تاریکی‌های (جهل و **گمراهی**) فرو شده از آن بیرون نتواند گشت. آری کردار بد **کافران** در نظرشان چنین جلوه‌گر شده است که اعمال زشت خود را از زیبا بینند).

مؤمن دارای نوری خواهد بود که در طول **حیات** و **زندگی اجتماعی** از آن بهره‌مند خواهد شد. «این نور، اثرش در مؤمن این است که «**يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ**» یعنی به وسیله آن **بصیرت** لازم در حیات اجتماعی ظلمانی خود پیدا خواهد کرد، تا بتواند اعمالی که درست در سعادت او نقش دارند، انتخاب و آنچه که برای او مضر است، ترک کند».

[۲۰] طباطبایی، سید محمدحسین، المیزان، ج ۷، ص ۲۳۹، چاپ اسماعیلیان.

۱. المراقبات، آية الله ميرزا جواد آغا تبریزی.
۲. روح مجرد، آية الله سيدمحمدحسين حسینی تهرانی.
۳. تفسير الميزان و ترجمه الميزان، علامه طباطبائی.
۴. اخلاق در قرآن، آية الله مصباح يزدي.

پانویس

۱. [↑](#) همان، ص ۴۱۹.
۲. [↑](#) شجاعی، مجد، مقالات، مبانی نظر تزکیه، ص ۱۶، انتشارات سروش، چاپ اصل.
۳. [↑](#) نراقی، ملا احمد، معراج السعاده، ص ۱۷، چاپ هما.
۴. [↑](#) امام خمینی، مبارزه با نفس یا جهاد اکبر، ص ۸، انتشارات امیرکبیر، چ ۱.
۵. [↑](#) امام خمینی، مبارزه با نفس یا جهاد اکبر، ص ۲۸۰، انتشارات امیرکبیر، چ ۱.
۶. [↑](#) انعام/سوره ۶، آیه ۱۲۲.
۷. [↑](#) ترجمه الهی قمشهای، ذیل آیه ۲۲.
۸. [↑](#) طباطبائی، سيدمحمدحسين، الميزان، ج ۷، ص ۳۳۹، چاپ اسماعیلیان.

منبع

[سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «راه رسیدن به علم و نور حقیقی»، تاریخ بازبینی، ۱۳۹۷/۱۲/۱۹.](#)

رده‌های این صفحه : [اخلاق اسلامی](#) | [علم آموزی](#) | [مباحث حدیثی](#) | [نور](#)